

Nowe stanowiska *Meum athamanticum* (Apiaceae) w Polsce

WACŁAW BARTOSZEK i MACIEJ KOZAK

BARTOSZEK, W. AND KOZAK, M. 2019. New localities of *Meum athamanticum* (Apiaceae) in Poland. *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* 26(2): 241–248. Kraków. e-ISSN 2449-8890, ISSN 1640-629X.

ABSTRACT: Two new localities of *Meum athamanticum* Jacq. are reported from Poland: from the Pojezierze Sejneńskie lakeland in the Suwałki region and from the Beskid Mały Mts in the Western Carpathians. The current distribution of *M. athamanticum* in Poland is presented. The origin of the plants at the newly discovered localities is discussed.

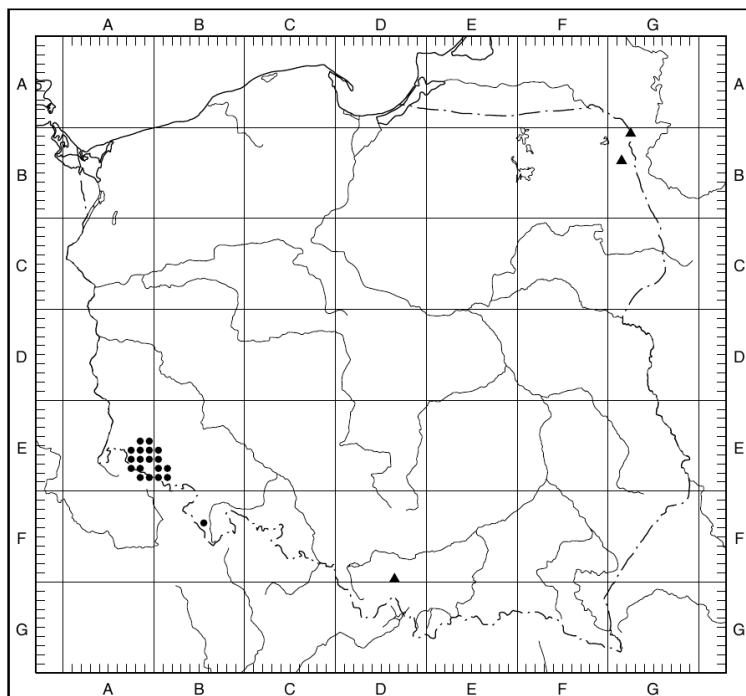
KEY WORDS: *Apiaceae*, Carpathians, distribution, *Meum athamanticum*, mountain species, Poland, synanthropic localities

W. Bartoszek, Zakład Mykologii, Instytut Botaniki im. Władysława Szafera Polskiej Akademii Nauk, ul. Lubicz 46, 31-512 Kraków, Polska; e-mail: w.bartoszek@botany.pl

M. Kozak, ul. Łużycka 51/153, 30-658 Kraków, Polska; e-mail: maciejkozak1@tlen.pl

WSTĘP

Meum athamanticum Jacq. (wszewłoga górską) jest gatunkiem znanym z gór zachodniej, środkowej i południowej Europy. Wyraźnie porozrywany naturalny zasięg tego gatunku obejmuje m.in. Hiszpanię, Francję, Niemcy, Austrię, Szwajcarię, Czechy, Wielką Brytanię, Włochy, Słowenię, Ukrainę, Rumunię, Bośnię i Hercegowinę, Albanie oraz Bułgarię (CHATER 1968; MEUSEL i in. 1978; TSARYK 1997; SÎRBU i in. 2017). Jako gatunek synantropijny podawany był m.in. z Norwegii (MEUSEL i in. 1978). W Polsce występuje w zachodniej części Sudetów – w Górach Izerskich (gdzie jest gatunkiem częstym), (zachodnich) Karkonoszach i Górach Kaczawskich (KOCZWARA 1960; PROHÁZKA & ČERNOHOUS 1974; KWIATKOWSKI 2006; Ryc. 1). Stanowiska te zlokalizowane są przy północnej i wschodniej granicy zwartej zasięgu środkowoeuropejskiego, który obejmuje również najbardziej zachodnią część czeskich Sudetów, gdzie gatunek ten jest znacznie częstszy niż w polskiej części tych gór (SLABÝ 1966). Najdalej na wschód wysuniętym miejscem występowania *M. athamanticum* w „sudeckiej” części zasięgu jest oderwane stanowisko we wsi Spalona w Górach Bystrzyckich (PROHÁZKA & ČERNOHOUS 1974). Natomiast w ogólnym zasięgu najdalej na wschód wysunięte stanowiska *M. athamanticum* znajdują się w paśmie Czarnohory w ukraińskich Karpatach Wschodnich (TSARYK 1997) oraz w rumuńskich Karpatach Wschodnich (SÎRBU i in. 2017).

Ryc. 1. Rozmieszczenie *Meum athamanticum* w Polsce: ● – znane stanowiska (według ZAJĄC & ZAJĄC 2001), ▲ – nowe stanowiska o niepewnym statusie

Fig. 1. Distribution of *Meum athamanticum* in Poland: ● – previously known localities (after ZAJĄC & ZAJĄC 2001), ▲ – new localities of uncertain origin

Na obszarze Karkonoszy *Meum athamanticum* wchodzi w skład świeżych łąk górskich *Meo-Festucetum* (ze związku *Polygono-Trisetion*), dla których jest gatunkiem charakterystycznym (MATUSZKIEWICZ 2005). Występuje również w murawach bliźniczkowych (rząd *Nardetalia*), gdzie jest gatunkiem charakterystycznym dla muraw ze związku *Violion caninae*. Sporadycznie pojawia się także w płatach innych zbiorowisk, np. na okrajach torfowisk wysokich i na torfowiskach przejściowych (POTOCKA 1996). W Sudetach występuje przede wszystkim w piętrach reglaowych oraz nieco rzadziej w najwyższej części piętra pogórza (najczęściej między 500 a 1200 m n.p.m.). W rodzimej części zasięgu wykazuje wyraźną tendencję do „apofityzacji” na siedliskach ruderalnych, nasypach, odłogach, brzegach ścieżek i dróg (PROHÁZKA & ČERNOHOUS 1974 oraz informacje na etykietach badanych okazów zielnikowych). Warto nadmienić, że niektóre „naturalne” stanowiska (zwłaszcza w niższych położeniach górskich) mogą mieć antropogeniczne pochodzenie i powstały przez zawleczenie roślin z upraw ogrodowych.

O zastosowaniach użytkowych *Meum athamanticum* wspomina już SYREŃSKI (1613), a następnie KLUK (1786), na którego powołuje się JUNDZIŁŁ (1791). Wśród współczesnych opracowań dotyczących użytkowania roślin dziko rosnących gatunek wymieniony jest w opracowaniu ŁUCZAJA (2004). *Meum athamanticum* był rośliną wykorzystywaną m.in. do wyrobu likierów oraz jako aromatyczna przyprawa (liście) do zup; gotowane korzenie

były spożywane jak pasternak (*Pastinaca sativa*). *Meum athamanticum* uprawiano także jako roślinę użytkową i ozdobną w wiejskich ogródkach, skąd mógł spontanicznie dziczeć (PROHÁZKA & ČERNOHOUS 1974). CIACIURA (1988) uważa, że *M. athamanticum* należy do gatunków, które większość swych stanowisk na niżu śląskim zawdzięczają działalności człowieka.

Celem pracy jest przedstawienie nowych danych na temat rozmieszczenia *Meum athamanticum* w Polsce, uwzględniających dwa niedawno znalezione stanowiska oraz charakterystykę warunków występowania tego gatunku na nowoodnalezionych stanowiskach. Przedyskutowano także status tych stanowisk w świetle zasięgu ogólnego gatunku.

WYNIKI I Dyskusja

Stanowiska na Suwalszczyźnie

W latach 70. XX w. KŁOSOWSKI i TOMASZEWICZ (1979) opublikowali stanowisko *Meum athamanticum* na Suwalszczyźnie, w północno-wschodniej Polsce. *Meum athamanticum* został znaleziony we wsi Otkieńszczyzna (w pracy błędnie podana jako Olkiewszczyzna – S. Kłosowski, informacja ustna), 2 km na północny-zachód od Berznik (gmina Sejny, powiat sejneński), po wschodniej stronie jeziora Miłowo na Pojezierzu Sejneńskim (kwadrat GB02 w siatce ATPOL). Stanowisko zostało opisane bardzo ogólnie: „na zboczu wzgórza o wystawie południowej, w miejscu nasłonecznionym, na brzegu lasu sosnowego; duże, dorodne okazy obficie owocujące”. Z tego samego stanowiska pochodzi zapewne okaz zebrany w 1977 r. przez R. Ochyre w Berznikach koło Sejny – „zarośla na suchym zboczu nad J. Miłowo”, – przechowywany w Zielniku Instytutu Botaniki im. W. Szafera PAN w Krakowie (KRAM). KŁOSOWSKI i TOMASZEWICZ (1979) nie poruszają kwestii pochodzenia *M. athamanticum* w tej części Polski, jedynie we wstępie piszą, że najbliższe miejsca występowania gatunku są bardzo oddalone. Stanowiska powyższego nie uwzględniono w *Atlasie rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce* (ZAJĄC & ZAJĄC 2001), najprawdopodobniej przez przeoczenie (A. Zajac, informacja ustna). Tymczasem w kluczu RUTKOWSKIEGO (2004) przy *M. athamanticum* znajduje się interesująca wzmianka na temat rozmieszczenia tej rośliny: „pastwiska na pn. Suwalszczyzny (i Sudety)”. Informacja, której źródła nie udało się ustalić (L. Rutkowski, informacja ustna), pozwala przypuszczać, że *M. athamanticum* jest być może bardziej rozpowszechniony na tym terenie. Jednak pomimo poszukiwań w literaturze i Zielniku Zakładu Lasów Naturalnych Instytutu Badawczego Leśnictwa w Białowieży (BIL) nie natrafiono, jak dotąd, na inne stanowiska *M. athamanticum* z tego obszaru.

W sierpniu 2005 r., podczas krótkiego pobytu na Suwalszczyźnie, drugi z autorów (MK) natrafił przypadkowo na nowe, niewielkie stanowisko *Meum athamanticum*. Znajduje się ono w Puszczy Augustowskiej, w pobliżu przysiółka Jazy nad jeziorem Mikaszewo, około 2,5 km na zachód od wsi Mikaszówka (gmina Płaska, powiat augustowski; kwadrat GB31 w siatce ATPOL). Stanowisko to oddalone jest o około 23 km w linii prostej od znanego stanowiska we wsi Otkieńszczyzna. Na nowo odkrytym stanowisku koło Mikaszówki *M. athamanticum* rósł na skraju drogi leśnej biegnącej przez młody (około 20-letni) drzewostan

sosnowy (*Pinus sylvestris*) występujący na siedlisku boru świeżego. Populacja liczyła kilkanaście osobników, spośród których około połowa obficie kwitła i owocowała. Stanowisko to wydaje się być pochodzenia antropogenicznego. Gatunek mógł zostać tu przypadkowo zawleczony, np. przez turystów bardzo licznie odwiedzających pobliskie pole namiotowe nad jeziorem Mikaszewo. Warto także zauważyć, iż gatunek ten, jako stara roślina użytkowa, był uprawiany w ogrodach, skąd mógł spontanicznie dziczeć, a następnie być wtórnie rozprzestrzeniany na nowe stanowiska. We wsi Otkieńszczyzna koło Berżnik znajdował się (dziś już nieistniejący) stary folwark szlachecki, sięgający swoimi początkami XVI w., gdzie roślina mogła być niegdyś uprawiana.

Stanowisko w Beskidzie Małym

Dużym zaskoczeniem było znalezienie *Meum athamanticum* w Karpatach polskich. Gatunek był, co prawda, podawany z Tatr, ale stanowiska te PAWŁOWSKI (1956) uważa za błędne. Nie zostały one także uwzględnione na mapie zasięgu ogólnego gatunku opublikowanej przez MEUSELA i in. (1978).

W czerwcu 2004 r., podczas badań florystycznych w południowo-zachodniej części województwa małopolskiego, pierwszy z autorów (WB) odnalazł *Meum athamanticum* na górze Leskowiec, we wschodniej części Beskidu Małego (Karpaty Zachodnie). *Meum athamanticum* rósł na polanie pod szczytem Leskowca, na wysokości około 915 m n.p.m., przy ścieżce nieopodal żółtego szlaku turystycznego, prowadzącego do wsi Targoszów (gmina Stryszawa, powiat suski; kwadrat DF96 w siatce ATPOL). Stanowisko to zostało uwzględnione w atlasie *Flora Cracoviensis Secunda* (ZAJĄC i in. 2006) z komentarzem wskazującym jednoznacznie na jego antropogeniczny charakter. Znaleziona populacja liczyła kilkadziesiąt (około 50–60) osobników, w tym wiele kwitnących, co wskazywałoby na dobre zadomowienie gatunku. Rośliny tworzyły małe skupienia przy ścieżce (w niewielkich płatach murawy bliźniczkowej i w borówczysku), pokrywając w sumie około 2 m² powierzchni.

Podczas kontroli stanowiska, przeprowadzonej jesienią 2008 r., stwierdzono dalsze utrzymywanie się gatunku, bez spadku liczebności populacji. Ostatni raz populacja była kontrolowana 9 listopada 2019 r. Stwierdzono dalsze utrzymywanie się gatunku, ale zaobserwowano spadek liczebności populacji (około 35 osobników, pojedyncze pędy generatywne); jednak ze względu na porę prowadzonych obserwacji (późna jesień), część osobników mogła zostać przeoczona. W sąsiedztwie *Meum athamanticum* na Leskowcu rosną gatunki ubogich siedlisk, głównie *Vaccinium myrtillus*, a także inne, pospolicie spotykane w Beskidach Zachodnich: *Nardus stricta*, *Agrostis capillaris*, *Deschampsia flexuosa*, *Calamagrostis arundinacea*, *Carex ovalis*, *Chamaenerion angustifolium*, *Festuca rubra*, *Hieracium* cf. *murorum*, *Holcus mollis*, *Luzula luzuloides*, *Rubus* sp., *Rumex acetosella*, *Sorbus aucuparia* i *Vaccinium vitis-idaea*. Rozległa polana pod szczytem Leskowca dziś jest już częściowo zarośnięta, głównie przez brzozę (*Betula pendula*). Miejsce to było od dawna odwiedzane przez botaników. Podawano stąd m.in. *Diphasiastrum alpinum* (jedyne stanowisko w niższych pasmach Beskidów), które jednak nie zostało potwierdzone (KOTOŃSKA 1991). Na polanie dominują obecnie płaty borówczysk

(z dominacją *Vaccinium myrtillus*) oraz psiar należących do zespołu *Hieracio-Nardetum strictae*, z dużym udziałem *Deschampsia flexuosa*. Fitocenozy te są miejscami wyraźnie przekształcone (reprezentują stadia sukcesyjne w kierunku borówczysk) i często pozbawione gatunków charakterystycznych.

Znalezione stanowisko *Meum athamanticum* na Leskowcu ma prawdopodobnie synantropijny charakter, ale możliwe jest także jego naturalne pochodzenie. Gatunek nie był obserwowany w Beskidzie Małym przez żadnego z badaczy flory tego pasma (KOTOŃSKA 1991 i cytowana tam literatura). Nie można wykluczyć, że roślina została świadomie wprowadzona. Za antropogenicznym pochodzeniem omawianej populacji przemawia fakt, że okazy *M. athamanticum* obserwowano przy ścieżce lub w niewielkim oddaleniu. Pojawienie się tego gatunku może mieć związek z ogromnymi przeobrażeniami, jakim podlegają współcześnie półnaturalne zbiorowiska łąkowe w górach w wyniku zaniechania tradycyjnych sposobów gospodarowania, a także nasilenia ruchu turystycznego. Byłby to więc przykład współczesnej migracji gatunku spowodowanej pośrednio czynnikami antropogenicznymi. Być może efektem współczesnej migracji na tym terenie jest także pojawienie się interesującego antropofita – *Scutellaria minor*, którego stanowisko zostało niedawno znalezione (NOBIS i in. 2016).

Warto zaznaczyć, że w Karpatach Zachodnich występują niektóre gatunki o zachodnim typie rozmieszczenia, występujące powszechnie w Sudetach, np. *Galium saxatile* (ZAJĄC & ZAJĄC 2001). *Meum athamanticum* mógł pojawić się w Beskidzie Małym w okresie formowania się zbiorowisk miejsc otwartych (głównie łąkowych) na polanach regłowych, które powstały w okresie kolonizacji Karpat przez człowieka. A zatem jest możliwe, że gatunek występuje tam od dawna, tworząc niewielką populację (i dlatego pozostał niezauważony). Gwałtowne zmiany w sposobie i intensywności użytkowania polan regłowych w ostatnich dziesięcioleciach, prowadzące do istotnych przemian ich roślinności (procesy tego typu są dobrze udokumentowane na wielu obszarach, także w polskich Beskidach – np. KOZAK 2007 i cytowana tam literatura), mogły doprowadzić do zmiany udziału ilościowego populacji *M. athamanticum*, który zasiedlił korzystne dla niego siedlisko (niszę) wzdłuż ścieżki turystycznej. Konieczne są dalsze, długoterminowe obserwacje odnalezionej populacji, m.in. w celu określenia jej tendencji dynamicznych.

PODSUMOWANIE

Najbardziej frapującym pytaniem pozostaje nadal kwestia indygenatu *Meum athamanticum* na opisanych stanowiskach, znajdujących się w znacznym (obejmującym setki kilometrów) oddaleniu od rodzimego „sudeckiego” zasięgu rośliny. Odpowiedź na pytanie o naturalność omawianych populacji (zwłaszcza populacji odnalezionej w Beskidzie Małym) mogłyby dać analizy genetyczne populacji *M. athamanticum* z całego zasięgu geograficznego gatunku. W ostatnich latach takie nowoczesne badania podjęli HUCK i in. (2009, 2012). Nie uwzględniały one jednak populacji z Sudetów, ani z Karpat. Analizy struktury genetycznej izolowanych populacji rzadkich gatunków mogą mieć duże znaczenie dla ustalenia ich pochodzenia i dróg migracji w interglacjalach i holocenie. Ostatnio,

za pomocą metod analiz molekularnych wykazano, że „sudecka” populacja *Rhododendron ferrugineum*, uważana przez długi okres czasu za antropogeniczną, jest naturalna i ma charakter reliktowy (SUCHAN i in. 2019).

Podziękowania. Autorzy serdecznie dziękują prof. drowi Stanisławowi Kłosowskiemu, prof. dr. hab. Adamowi Zajacowi, dr. Lucjanowi Rutkowskiemu i Markowi Wołkowyckiemu za udzielone informacje, a dr. hab. Pawłowi Kwiatkowskiemu za pomoc w zgromadzeniu literatury. Podziękowania zebrane przyjął także dr hab. Marcin Piątek, za krytyczne uwagi redakcyjne i pomoc w tłumaczeniu tekstów angielskich. Publikacja powstała w ramach działalności statutowej Instytutu Botaniki im. W. Szafera Polskiej Akademii Nauk.

LITERATURA

- CHATER 1968. *Meum* Mill. – W: T. G. TUTIN, V. H. HEYWOOD, N. A. BURGESS, D. M. MOORE, D. H. VALENTINE, S. M. WALTERS & D. A. WEBB (red.), *Flora Europaea*. **2**, s. 342. Cambridge University Press, Cambridge.
- CIACIURA M. 1988. Charakterystyka rozmieszczenia górskich gatunków naczyniowych na Śląsku. Część I i 2. – *Rozprawy Habilitacyjne Akademii Medycznej we Wrocławiu* **12**(1): 1–157, **12**(2): 1–204.
- HUCK S., BÜDEL B. & SCHMITT T. 2012. Ice-age isolation, postglacial hybridization and recent population bottlenecks shape the genetic structure of *Meum athamanticum* in Central Europe. – *Flora* **207**: 399–407.
- HUCK S., BÜDEL B., KADEREIT J. W. & PRINTZEN C. 2009. Range-wide phylogeography of the European temperate-montane herbaceous plant *Meum athamanticum* Jacq.: evidence for periglacial persistence. – *Journal of Biogeography* **36**: 1588–1599.
- JUNDZIŁ S. B. 1791. Opisanie roślin w prowincyi W. X. L. naturalnie rosnących według układu Linneusza [...]. s. 570. W drukarni J. K. Mci y Rzeplitey u XX. Piarów, Wilno.
- KLUK K. 1786. Dykcyonarz roślinny, w którym podług układu Linneusza są opisane rośliny [...]. **1**. s. xlii + 214. W drukarni J. K. Mci y Rzeczypospolitey u XX. Scholarum Piarum, Warszawa.
- KŁOSOWSKI S. & TOMASZEWICZ H. 1979. Rzadkie i interesujące rośliny z Pojezierza Suwalskiego. – *Fragmenta Floristica et Geobotanica* **25**(3): 371–375.
- KOCZWARA M. 1960. *Meum* Mill. – W: W. SZAFAER & B. PAWŁOWSKI (red.), *Flora polska. Rośliny naczyniowe Polski i ziem ościennych*. **9**, s. 92–94. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Kraków.
- KOTOŃSKA B. 1991. Rośliny naczyniowe Beskidu Małego (polskie Karpaty Zachodnie). – *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego* **1020**, *Prace Botaniczne* **23**: 1–199.
- KOZAK M. 2007. Zróżnicowanie zbiorowisk łąkowych w Gorcach (polskie Karpaty Zachodnie). – *Prace Botaniczne* **41**: 1–174.
- KWIATKOWSKI P. 2006. Current state, separateness and dynamics of vascular flora of the Góry Kaczawskie (Kaczawa Mountains) and Pogórze Kaczawskie (Kaczawa Plateau). I. Distribution atlas of vascular plants. s. 467. W. Szafer Institute of Botany Polish Academy of Sciences, Kraków.
- ŁUCZAJ Ł. 2004. Dzikie rośliny jadalne Polski. Przewodnik survivalowy. s. 268. Wydawnictwo Chemigrafia, Krosno.
- MATUSZKIEWICZ W. 2005. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. *Vademecum Geobotanicum*. **3**. s. 537. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- MEUSEL H., JÄGER E., RAUSCHERT S. & WEINERT E. 1978. Vergleichende Chorologie der zentraleuropäischen Flora. **2**. Karten, s. 259–421. Gustav Fischer Verlag, Jena.

- NOBIS M., NOWAK A., PIWOWARCZYK R., EBEL A. L., KIRÁLY G., KUSHUNINA M., SUKHORUKOV A. P., CHERNOVA O. D., KIPRIYANOVA L. M., PASZKO B., SEREGIN A. P., ZALEWSKA-GAŁOZ J., DENYSENKO M., NEJFELD P., STEBEL A. & GUDKOVA P. D. 2016. Contribution to the flora of Asian and European countries: new national and regional vascular plant records, 5. – *Botany Letters* **163**(2): 159–174.
- PAWŁOWSKI B. 1956. Flora Tatr. Rośliny naczyniowe. **1**. s. 672. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- POTOCKA J. 1996. Flora i zbiorowiska roślinne wybranych torfowisk Gór Izerskich. Cz. I. Torfowiska i ich charakterystyka florystyczna. – *Acta Universitatis Wratislaviensis* **1886**, Prace Botaniczne **70**: 141–179.
- PROHÁZKA F. & ČERNOHOUS F. 1974. Středoevropská východní hranice rozšíření druhu *Meum athamanticum* Jacq. – *Preslia* **46**: 246–252.
- RUTKOWSKI L. 2004. Klucz do oznaczania roślin naczyniowych Polski niżowej. s. 814. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- SÎRBU C., SAMUIL C. & OPREA A. 2017. *Meum athamanticum* (*Apiaceae*) in the Eastern Carpathians, Romania. – *Acta Horti Botanici Bucuresti* **44**: 5–16.
- SLABÝ P. 1966. Rozšíření koprníku (*Meum athamanticum* Jacq.) a koprníčku (*Ligusticum mutellina* Crantz) v Československu. – *Opera Corcontica, Krkonošské práce* **3**: 15–22.
- SUCHAN T., MALICKI M. & RONIQUIER M. 2019. Relict populations and Central European glacial refugia: the case of *Rhododendron ferrugineum* (*Ericaceae*). – *Journal of Biogeography* **46**: 392–404.
- SYREŃSKI S. 1613. Zielnik Herbarzem z języka Łacińskiego zowią [...]. s. 11 nlb. + 1540 + 12 nlb. W drukarni Bazylego Skalskiego, Cracoviae.
- TSARYK I. V. 1997. Development of *Meum athamanticum* Jacq. (*Apiaceae*) population in the Czornogora. – *Ukrainskyi Botanichnyi Zhurnal* **54**(3): 240–244.
- ZAJĄC A. & ZAJĄC M. 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. s. xii + 714. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A. & ZEMANEK B. 2006. Flora Cracoviensis Secunda (Atlas). s. xii + 291. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.

SUMMARY

Meum athamanticum (*Apiaceae*) is a mountain species, in Poland known from the Sudetes and its foreland. It occurs in semi-natural fresh meadow of the *Meo-Festucetum* community, which is widespread in the lower montane zone of the Sudetes. It is a vanishing species; many of its historical localities have not been confirmed in recent years. Within the native part of the range, *M. athamanticum* has a clear tendency to “apophytization” (settling) in ruderal habitats, embankments, fallows, path edges and roads (PROHÁZKA & ČERNOHOUS 1974). This species was cultivated in the past as a crop used for culinary and other purposes.

In the 1970s this species was found in the Suwałki region (NE Poland) in Otkieńszczyzna village near Berżniki, in ATPOL square GB02 (KŁOSOWSKI & TOMASZEWICZ 1979), far from its natural range in the Sudetes. In the summer of 2005, one of the authors (MK) found a new locality of *Meum athamanticum* in this area. A small population of *M. athamanticum* is in the Puszcza Augustowska forest, near Jazy hamlet on Mikaszewo lake, about 2.5 km west of Mikaszówka village (ATPOL square: GB31; Fig. 1). This locality is probably of anthropogenic origin.

In the early summer of 2004, *Meum athamanticum* was found by the first author (WB) in poor grassland (with *Nardus stricta*) and amongst *Vaccinium myrtillus* clusters on the summit of Leskowiec Mt. in the Beskid Mały Mts in the Western Carpathians (ATPOL square DF96; Fig. 1). This locality is quite enigmatic; anthropogenic origin is more probable than natural origin. This species was not found in the

Beskid Mały range by previous authors (KOTOŃSKA 1991 and literature cited therein). It cannot be excluded that *M. athamanticum* was intentionally introduced. On Leskowiec Mt. the plants of this species grew only close to the tourist path, not in compact grassland, which suggests anthropogenic origin. The emergence of this species may be associated with ongoing transformation of semi-natural meadow communities in the mountains, resulting from the abandonment of traditional farming methods, as well as an increase of tourism. Natural origin of the population on Leskowiec Mt. cannot be excluded; it may have occurred during the formation of mown meadows in the Beskid Mts. The information collected so far is not complete enough for a resolution of this issue, which would require the application of molecular methods.

Wpłynęło: 28.10.2019 r.; przyjęto do druku: 29.11.2019 r.